

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з японської філології
на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ ОМОНІМІЇ В
СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи __ П'яп 01-20 _____
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання

Освітньої програми:

Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),

перша – японська

Камерської Катерини Олександрівни

Науковий керівник:

Кандидатка філологічних наук Кравець К.П. __

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНОЇ ОМОНІМІЇ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	7
1.1 Загальна характеристика омонімів.....	7
1.2 Головні джерела виникнення омонімії.....	8
1.3 Особливості функціонування лексичної омонімії в структурі мови.....	12
1.4 Роль лексичної омонімії в лінгвокультурологічному аспекті.....	13
Висновки до розділу I.....	15
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ ОМОНІМІЇ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	16
2.1 Функція стилістичної виразності омонімів у сучасних японських текстах.....	16
2.2 Функція іронічного контрасту	20
2.3 Функція гри слів у японському мовленні.....	23
Висновки до розділу II.....	26
ВИСНОВКИ.....	28
АНОТАЦІЯ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Мова, як складний механізм спілкування, безперервно розширює свій арсенал, адаптуючись до змін у суспільстві та культурі. Японська мова, подібно до інших, постійно поповнюється новими словами та виразами. Через словотворення виникають нові лексичні одиниці, які невід'ємно вплітаються в щоденне спілкування.

В сучасному світі, де мовна взаємодія та культурний обмін набувають все більшого значення, розуміння лексичних особливостей стає ключовим аспектом для успішного спілкування. Однією з важливих лінгвістичних явищ, що визначає специфіку японської мови, є лексична омонімія.

Омоніми — це слова чи фрази, що мають однакову або схожу лексичну форму, але різне значення. Вони створюють особливий шар мови, який варто детально вивчити для розуміння мовного феномену.

Це унікальне явище стало об'єктом вивчення не лише мовознавців, а й культурологів, оскільки воно втілює в собі особливості функціонування та сприйняття слів у контексті японського суспільства.

Лексична омонімія в японській мові набула нових рис та властивостей у сучасному лінгвістичному середовищі. Разом із зростанням глобалізації та впливом інших мов, вона стає не лише мовним феноменом, але й важливим культурним компонентом. В даному контексті, вивчення особливостей функціонування лексичної омонімії є актуальним завданням для розуміння не лише структури мови, а й її ролі в сучасному соціокультурному середовищі.

У цьому дослідженні розглянемо ключові аспекти лексичної омонімії в сучасній японській мові, звертаючи увагу на її виникнення, розвиток та вплив на культурний контекст. Дослідження цього лінгвістичного явища в сучасному контексті допоможе нам глибше зрозуміти взаємозв'язок мови та культури в Японії та визначити роль лексичної омонімії у формуванні мовленнєвого образу сучасного японця.

Вивчення проблем омонімії є досить **актуальним** питанням, що зумовлено необхідністю виявлення функцій омонімії. Це актуальна тема як для лінгвістичних досліджень, так і для розвитку методик викладання мов та міжкультурного спілкування.

Омонімія є поширеним явищем у багатьох мовах світу, і вивчення її дозволяє краще зрозуміти природу мови, механізми її функціонування та особливості мовленнєвого спілкування. Зокрема, вивчення омонімії допомагає розкрити мовні можливості та різноманіття виразів у мовленні, а також дослідити взаємозв'язки між мовою та культурою

Об'єктом курсової роботи є лексична омонімія в сучасній японській мові.

Предметом даного дослідження є особливості функціонування лексичних омонімів та їх місце в сучасній японській мові.

Мета курсової роботи — виявити особливості функціонування омонімів у середовищі сучасної японської мови.

Завдання дослідження:

1. Уточнити поняття омонімів у сучасному мовознавстві.
2. Окреслити головні джерела омонімії в японській мові.
3. Проаналізувати особливості функціонування омонімів у японській мові

Матеріалом дослідження слугували японські тексти, відібрані з газети Асахі, а також дитяча література, а саме *なぞなぞ大百科*, *言葉遊び*, статті з весільних сайтів, сайт токійської стоматологічної клініки, лінгвістичні джерела та академічні статті, що містили інформацію про лексичну омонімію в японській мові та її використання в комунікативних ситуаціях. Також були використані приклади та аналізи гри слів-омонімів з різних аспектів японської культури та мовного виразу. Дослідження базувалося на аналізі та інтерпретації

доступної літератури, а також власних спостережень та досліджень, що допомогли в розкритті ключових аспектів лексичної омонімії в японській мові. З використаних джерел були відібрані японські омоніми у кількості 70.

Методи:

— метод логічного співставлення — для обґрунтування теоретичних висновків, співставлення точок зору різних науковців, для знаходження сильних та слабких сторін;

— структурний метод — застосовувався для аналізу внутрішньої ієрархії та взаємозв'язків між омонімічними одиницями в рамках японської мовної системи;

— функціональний метод — використовувався для дослідження функціональних аспектів використання омонімів у реальних комунікативних ситуаціях та їх вплив на сприйняття.

Науковою новизною є дослідження особливостей функціонування лексичної омонімії в японській мові в контексті комунікативних ситуацій, іронії та гри слів. У дослідженні проаналізовані функції омонімії у контексті сучасної японської мови. Це дослідження висвітлює ролі омонімії в мовленні, враховуючи її вплив на виразність мовлення, сприйняття текстів та взаєморозуміння між мовцями.

Практичне значення: Матеріали й висновки курсової роботи можуть бути використані викладачами японської мови при розробці курсів з лексикології, стилістики, курсів з японської мови та методик, спрямованих на розвиток мовленнєвих навичок студентів. Також вони можуть сприяти покращенню міжкультурного спілкування, допомагаючи людям, які вивчають японську мову та культуру, краще розуміти та враховувати мовні особливості в інтеракції з носіями мови та представниками японського суспільства. Для студентів перекладачів та фахівців з мови, ці висновки також можуть бути корисними, оскільки допоможуть їм краще розуміти та адаптувати текст у перекладі. Крім того, знання про гру слів-омонімів може мати практичне

застосування для фахівців у галузі маркетингу та реклами, дозволяючи їм створювати ефективні рекламні кампанії, що базуються на гуморі, іронії або тонкому сприйнятті культурних нюансів. Наприкінці, результати цього дослідження можуть послужити основою для подальших наукових робіт в галузі лінгвістики, культурології та комунікаційних наук, спрямованих на розширення розуміння природи та функціонування омонімії в мові та культурі Японії.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ ОМОНІМІЇ

1.1 Загальна характеристика омонімів

Як зазначає (М.П. Кочерган, 2001), омоніми — це слова, що вимовляються однаково, але мають різні значення. Термін "омонім" походить від грецьких слів "homos" (однаковий) і "onyma" (ім'я). Це явище широко представлене в різних мовах і є цікавим об'єктом лексикологічного дослідження.

Наприклад, в англійській мові слово "match" може мати значення "матч, змагання" і "сірник", в німецькій мові "Strauß" може означати "букет", "поєдинок" або "страус".

Для відрізнення омонімів важливо враховувати, що вони відрізняються від багатозначних слів. У випадку багатозначності одне слово може мати кілька пов'язаних між собою значень, в той час як у випадку омонімії різні слова мають непов'язані значення.

Відповідно до класифікації, яку пропонує (М.П. Кочерган, 2001), омоніми бувають різних видів, а саме:

1. Омофони — слова або фрази, які мають однакову вимову, але різне значення та написання. Наприклад, слова, що мають вимову (аші):

足 (аші) — означає ступні;

脚 (аші) — означає ноги від талії і нижче;

葦 (аші) — очерет, тростина;

アシ (аші) — скорочення від アシスタント (ашісутанто) — помічник;

悪し (аші) — поганий.

2. Омографи — слова, які мають однакове написання, але можуть мати різне значення та вимову. Наприклад, слово 体(тай) може означати "тіло" чи "організм", 白 (шірой) може означати "білий" або "чистий", 子 (ко) "дитина" чи "потомок".

3. Омоформи — це слова, які мають те ж саме звучання і написання, але різні граматичні форми чи значення в залежності від контексту. Наприклад, слово 変わる (кавару) — "змінюватися" чи "мінятися" та 替わる (кавару) — "замінятися" чи "заміщати".

4. Міжмовні омоніми — слова або фрази, які мають подібну або однакову форму та вимову в різних мовах, але різне значення. Наприклад, українське слово "магазин" та англійське "magazine" виглядають і звучать схоже, але мають різне значення — перший вказує на крамницю, а другий на періодичне видання. Слово 着物 (Кімоно) — українці знають як традиційний японський національний одяг. В японській мові 着物 (Кімоно) просто означає "одяг" та може вказувати на будь-який тип одягу.

Міжмовна омонімія може викликати плутанину при перекладі та спілкуванні між мовами.

1.2 Головні джерела виникнення омонімії

В мозаїці мови, як і в будь-якому іншому складному системному явищі, омонімія відіграє важливу роль у формуванні семантичної палітри та структури слів. Омоніми, слова, що вимовляються однаково, але мають різні значення, є цікавим лінгвістичним явищем, яке заслуговує на ретельне вивчення та розуміння.

Тема виникнення омонімії є складною та багатогранною, оскільки включає в себе численні лінгвістичні процеси та фактори, що формують лексичний склад мови. Подивимося на ключові аспекти цієї теми, а саме

головні джерела, які лежать в основі виникнення омонімії. Це дозволить нам краще розкрити природу цього явища та з'ясувати, як лінгвістичні процеси сприяють створенню слів, які, не дивлячись на схожість у вимові, несуть різні концептуальні навантаження.

Джерела виникнення омонімії, відповідно до класифікації (Дутка О. Я., 2021):

1. Фонетичні та фонологічні процеси. Зміни в звуковій формі слів можуть виникати через фонетичні трансформації, такі як асиміляція чи редукція. Наприклад, у процесі фонетичної асиміляції слова можуть збігатися у вимові, що призводить до виникнення омонімії.

2. Морфологічні зміни. Словотворення та зміни в морфологічній структурі слів можуть породжувати нові форми, які, залишаючись фонетично схожими, набувають різних значень. Наприклад, утворення різних форм слова "крило" може призвести до виникнення омонімії.

3. Семантичні зрушення. Зміни у значенні слів можуть призводити до омонімії. Це може бути викликано полісемією, коли одне слово має кілька пов'язаних між собою значень, але в процесі еволюції мови ці значення можуть стати самостійними омонімами.

4. Історія мови та вплив зовнішніх чинників. Виникнення омонімії може бути пов'язане з історією мови, її взаємодією з іншими мовами та культурними впливами. Наприклад, запозичення слів з інших мов може створювати нові форми з аналогічними звучаннями.

5. Синтаксичні перетворення. Зміни в синтаксичній структурі речень чи фраз можуть впливати на взаємозв'язок слів, що в результаті може створити нові форми, що наближаються за вимовою та стають омонімічними.

Головні джерела виникнення омонімії у японській мові

У японській мові омоніми, або 同音語 (до:онго) – "слова, що однаково звучать", представляють собою слова, що мають ідентичне звучання, але

можуть відрізнятися за письмовою формою. Термін "омоніми" включає омофони, що мають спільне вимовляння, але різні письмові варіанти. Також враховують омоформи, де слова співпадають як звучанням, так і написанням лише в певних граматичних формах.

Джерела виникнення омонімії в японській мові згідно з дослідженням (Коротоножкіна М.А, 2020):

1. Запозичені китайські корені (канго). Японія історично взяла багато слів із китайської мови, що мають схоже звучання, але отримали різні письмові форми в процесі адаптації до японського письма.

Наприклад китайське слово "愛" (ài) означає "любов". У японській мові це слово може мати декілька омонімічних письмових варіантів, таких як "愛" (ai - любов) та "哀" (ai - жалість).

2. Запозичення з європейських мов (гаіраіго). Під впливом контактів з Заходом в сучасній японській мові з'явилися омоніми, які є результатом запозичень з європейських мов, таких як англійська чи португальська.

Наприклад слово "コンピユータ" (компю:та) відповідає англійському "computer". У зв'язку зі спільними звучанням та подібністю вимови, можливість плутанини із схожими словами, наприклад, "コンピユータ" (computer - комп'ютер) та "コンクリート" (concrete - бетон).

3. Словоскладання. Процес словотворення в японській мові може призводити до омонімії, коли різні слова, збігаючись за звучанням, формують нові лексичні одиниці.

Наприклад, слово "經濟" (кейдзай), що означає "економіка", утворене зі слів "經" (кей - проходження) та "濟" (дзай - закінчення), і може стати джерелом певних непорозумінь.

4. Скорочення слів та аббревіатури. Використання скорочених форм та аббревіатур може спричиняти виникнення омонімії, де різні слова мають спільні або подібні вимови.

Абревіатура "JR" у японській мові вказує на "Japan Railways," що означає Залізниця Японії. Це широко використовується для позначення залізничних компаній та мереж у країні.

5. Вплив різних діалектів та говорів. Різні діалекти та мовні говори в Японії можуть призводити до схожих вимов, але різних письмових форм слів.

В певних регіонах Японії слово "葬儀" (соугі) означає "похоронні обряди", але в інших регіонах це слово може вказувати на "весільні обряди". Обидва випадки можуть виглядати та звучать подібно, але залежно від контексту та регіональних відмінностей мають різні значення.

Омонімія в японській мові є складним явищем, зумовленим різноманітністю джерел та впливом культурних та лінгвістичних факторів. Запозичення з китайської та європейської мов, словоскладання, скорочення слів та різні діалекти створюють ситуації, коли слова мають однакову або схожу вимову, але різне значення та письмову форму. Це може спричиняти непорозуміння серед носіїв мови та ускладнювати комунікацію.

1.3 Особливості функціонування лексичної омонімії в структурі мови

Лексична омонімія — це складний лінгвістичний аспект, що відображає особливості структури та функціонування мови. Це може виникати з різних причин і мати важливі наслідки для розуміння тексту та мовленнєвої взаємодії.

Відповідно до дослідження (Tashmatova M.A., 2021), у функціонуванні лексичної омонімії в англійській мові виявляється кілька особливостей. По-перше, це включає омоніми, що є словами з однаковою написанням, але різними значеннями, як, наприклад, “lie” (лай), що може означати або не правду, або горизонтальну позицію для відпочинку.

Далі, омофони, які мають однакову вимову, але відрізняються у написанні та значеннях, наприклад, “know” (ноу) — знати, “no” (ноу) — що в перекладі означає “ні”.

Також важлива полісемія, коли слово має кілька пов'язаних, але різних значень, як у випадку з “dish” (діш) — що означає “страва”, а також “різновид тарілки”.

Не останнє місце посідає багатозначність слів через контекст, коли слова можуть мати різні значення в залежності від ситуації, як наприклад слово “run” (ран) у залежності від контексту, може мати різні значення, від бігу до управління діловим підприємством “run a business” (ран е бізнес).

У японській лексиці теж можна виявити численні приклади слів, які мають однакове чи схоже звучання, але різні значення. Це створює виклики для розуміння та правильного вживання слів у контексті.

Як зазначає (Коротоножкіна М.А., 2020), однією з основних причин лексичної омонімії в японській мові є використання ієрогліфічного письма. Ієрогліфи можуть мати кілька вимов та різні письмові варіанти, але зберігати однаковий фонетичний вигляд. Наприклад, ієрогліф “生” може вимовлятися як “сей”, “шьо”, “нама”, “кі”, “убу”, “іку”, “фу”, “намарі” і мати різні значення,

такі як “життя”, “ріст” “свіже”, “чистий”, “наївний”, “мужній”, “ділянка густого росту дерев”, а також “походження” відповідно.

Ще однією причиною лексичної омонімії є використання омофонів та омографів. Омофони — це слова, що мають однакову вимову, але різні значення. Наприклад, слова 木 (кі) та 気 (кі) вимовляються однаково, але перше означає "дерево," а друге — "дух" чи "атмосферу".

Лексична омонімія в японській мові може також виникати через запозичення слів з інших мов. Такі слова зветься "гаіраіго" і можуть мати однакове чи схоже написання, але різні значення. Наприклад, слово テーマ (те:ма), яке походить з англійської мови "theme", може мати в японській мові кілька значень. Одне з них вказує на основну ідею або тему, наприклад, у літературному творі. Інше значення може використовуватися в сучасному мовленні для означення модного тренду або стилю; виступає у значенні гасла. Таким чином, слово "テーマ" є прикладом лексичної омонімії, де одне слово має різні, але пов'язані значення в залежності від контексту.

Лексична омонімія — це не лише мовний виклик, але й частина багатозарової культурної спадщини. Знання контексту, ретельний вибір слів та розуміння відтінків лексики дозволяють мовцям уникати непорозумінь та виражати свої думки точно. Це підкреслює важливість не лише вивчення мови, але і занурення в культурний контекст для повного розуміння лексичних особливостей тієї чи іншої мови.

1.4 Роль лексичної омонімії в лінгвокультурологічному аспекті

Лексична омонімія в японській мові не лише вражає своєю складністю та великою кількістю відтінків, але й грає важливу роль у лінгвокультурологічному аспекті, додавши унікальний колорит та глибину мовленню та вираженню культурних особливостей японського суспільства.

Однією з ключових особливостей ролі лексичної омонімії є спроможність передавати та утримувати багатшаровість культурних концепцій, "у смислових наповненнях слова, висловлення й тексту закладено історично-культурну складову, потенції подальшого руху національно-культурного процесу" (Загнітко, А., Богданова, І. 2017, с.45).

Використання ієрогліфів, які можуть мати декілька вимов та значень, дозволяє висловлювати традиційні цінності та філософію. Слова часто надаються культурним подіям, релігійним обрядам чи традиціям, що робить мовлення багатшим та специфічним.

У японській лексичній омонімії також закладено важливий аспект виразності та мистецтва. Автори та поети використовують омоніми для створення образів, які мають не лише буквальне, але й метафоричне значення. Це робить мовлення виразнішим і глибшим, передаючи не лише фактичне зміст, а й емоційну сферу та внутрішні переживання.

Специфічний характер лексичної омонімії впливає на сприйняття гумору та гри слів в японському суспільстві. Грати із звучанням та значенням слів є популярним явищем у японській культурі, а лексичні омоніми стають ідеальним інструментом для створення гумористичних ситуацій та анекдотів.

Крім того, лексична омонімія в японській мові виконує функцію збереження та передачі традицій та культурних норм. Омоніми пов'язані з релігійними обрядами, святами та традиційним способом життя. Знання відтінків та значень омонімів допомагає не лише в правильному розумінні текстів, але й у врахуванні культурного контексту.

Отже, роль японської лексичної омонімії в лінгвокультурологічному аспекті неоціненна. Вона відображає глибину та різноманітність японської культури, додаючи особливий колорит та унікальність до способу вираження думок, емоцій та культурних цінностей в японському мовленні.

Висновки до розділу I

Лексична омонімія в японській мові є складним та багатограним явищем, займає центральне місце в формуванні мовлення та культурного сприйняття. Загальна характеристика омонімів демонструє їхню різноманітність та розмаїття, надаючи мовленню глибину та виразність. Це особливо актуально завдяки використанню ієрогліфічного письма, що створює унікальність у формуванні численних омонімів.

Головні джерела виникнення омонімії, такі як запозичення китайських коренів (канго), вплив європейських мов (гаїраїго), словоскладання, скорочення слів та вплив різних діалектів та говірок, формують багатогранність мовної структури та надають мовленню широкий спектр можливостей.

Особливості функціонування лексичної омонімії в структурі мови виявляються через використання омофонів та омографів, а також ієрогліфів, зокрема у японській мові. Це стає ключовим фактором для творчого виразу, зокрема в традиційному мистецтві та гумористичних творах. Омоніми не лише вказують на буквальні значення слів, але й розкривають їхню культурну та емоційну глибину.

Роль лексичної омонімії в лінгвокультурологічному аспекті є визначальною, оскільки це явище стає не тільки мовним елементом, але й важливою складовою культурного спадку. Омоніми не лише передають словникове значення, але і відображають традиції, цінності та унікальність японської культури. Розуміння лексичної омонімії виявляється ключем до глибокого занурення в культурний контекст та розуміння ментальності японського народу.

Таким чином, лексична омонімія в японській мові виступає не лише як мовний аспект, але і як невід'ємна частина культурного та мовного багатства, яке допомагає збагачувати мовлення та розкривати глибину японської ментальності.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ ОМОНІМІЇ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

2.1 Функція стилістичної виразності омонімів у сучасних японських текстах

Лексична омонімія — це явище, коли два або більше слова мають однакове звучання, але різне значення.

Функція стилістичної виразності в тексті полягає у здатності мовлення відтворювати почуття, образи, настрої та емоції через вибір мовних засобів та їх організацію. Це означає, що автор використовує мовні засоби не лише для передачі інформації, а й для створення певної атмосфери, враження чи емоційного відгуку у читача.

У сучасних японських текстах, особливо в контексті культури та розважальної індустрії, можна знайти численні приклади омонімії.

Одним із таких прикладів є інтерв'ю з представником компанії Square Enix, де розглядається співпраця цієї компанії з префектурою Сага у Японії для проведення заходів під назвою "Романсінг Сага" (Romancing Saga), яка є не лише грою, але й групою івентів у реальному житті. У цьому тексті ми спостерігаємо гру слів між "サガ" (сага) — назвою популярної гри, та "佐賀" (Сага) — назвою префектури. Така лексична омонімія додає креативності та глибини тексту, створює певну атмосферу, а також підкреслює важливість культурних та лінгвістичних аспектів в сучасному японському мовленні.

Іншим яскравим прикладом лексичної омонімії у японських текстах часто виступають листівки та брошури та інший комерційний друк. У них найчастіше виникають помилки через плутанину ієрогліфів.

Розглянемо приклади ієрогліфів, які найчастіше використовують у коректурі.

1. 収める (осамеру) — помістити в межах, включити відповідно до встановлених параметрів. Також означає зберігати, складати або розміщувати на своє місце.

商品を棚に収める (шьохін о тана ні осамеру) - "Покласти товар на полицю".

納める (осамеру) — оплатити або внести платіж. Також означає завершення або закінчення певної дії.

税金を納める (дзеїкін о осамеру) - "Сплатити податки".

治める (осамеру) — керувати чи управляти ситуацією, робити її організованою та контрольованою. Також означає лікувати або виліковувати хворобу.

「街の治安を治める」 (мачі но чіан о осамеру) — "Забезпечувати порядок у місті".

修める (осамеру) — вдосконалювати себе або займатися самовдосконаленням. Також означає вивчати і навчатися певній науці, мистецтву або навичкам.

心身を修める (шіншін о осамеру) - "Вдосконалювати дух та тіло".

2. 端 (хаші) — найвіддаленіший пункт від центру або центральної точки, найдаліша частина чогось.

パンフレットの端に目を引くデザインを追加することで、注目度が高まります。(Памфуретто но хаші ні меохіку дезайн о тсуіка суру кото ву

ちゅう:моку до га такамарімас) — ”Приверніть увагу, додавши привабливий дизайн на край своєї брошури”.

橋 (хаші) — споруда, що перетинає річку, долину або іншу транспортну магістраль і служить для проходження над нею.

ポストカードには、新しい人生への橋を渡るカップルが幸せそうに描かれています。(ポストカードにわ、あたらしі джінсей ено хаші о ватару каппуру га шіавасесоу ні егакакаrete імас) — “На поштової листівці зображено пару, яка щасливо перетинає міст в нове життя”.

箸 (хаші) — довгі тонкі палички, що використовуються для їжі або утримання предметів.

商品のエレガントさを強調するために、パンフレットにはデザイナーの高級箸が描かれています。(しゅохін но ереганто-са о кьо:чьо:суру таме ні, памфуретто ні ва дезайна: но ко:кьо: хаші га егакакаreteімасу) — “На брошурі зображені високоякісні дизайнерські палички для підкреслення елегантності продукту”.

3. 紙面 (шімен) — поверхня паперу. Особливо сторінка, призначена для публікації статей у газеті.

新聞の紙面には、重要なニュースが掲載されています。(шінбун но шімен ні ва джюйо:на ню:су га кеісаі саретеімас) — “На сторінках газети розміщено важливі новини”.

誌面 (шімен) — сторінка журналу, призначена для публікації статей.

この月刊誌の誌面には、興味深い記事がたくさんあります。(коно гекканші но шімен ні ва кьо:мібукай кіджі га такусан арімас) — “На сторінках цього журналу є багато цікавих статей”.

Розглянемо приклади омонімів, що часто зустрічаються у ділових текстах, які легко сплутати.

1. 作成 (сакусей) — творення документів, планів тощо.

このレポートを作成するのに、数日間を費やしました。(коно репо:то о сакусей суру но ні су:джікан о тсуяшімашіта) — “Я витратив кілька днів на створення цього звіту”.

作製 (сакусей) — виготовлення предметів, виробів.

この工場では、新しい製品を作製するプロセスが自動化されています。(коно ко:джьо:де ва атараші: сейхін о сакусей суру пуросесу га джідо:ка саретеімас) — “У цьому заводі процес виготовлення нового продукту автоматизований”.

2. 人口 (джінко:) — загальна кількість людей у країні або певній області. Також може вказувати на голоси народу або народні чутки.

この国の人口は急速に増加しています。(коно куні но джінко: ва кю:соку ні дзо:ка шітеімас) — “Населення цієї країни швидко зростає.”

人工 (джінко:) — додавання робочої сили. Також може вказувати на створення за допомогою рук людей.

この絵画は人工的な要素が含まれています(коно каіга ва джінко:текіна йо:со га фукумаретеімас) - “Ця картина містить елементи, створені штучно.”

Омоніми, як явище в японській мові, грають важливу роль у збагаченні мовного виразу та розумінні текстів. Їх використання дозволяє створювати глибші та багатші шари значень у комунікації. Загалом омоніми з’являються в

різних сферах, включаючи літературу, медіа, рекламу, кіно та музику, та збагачують мову та сприяють розвитку креативного мислення.

Функція омонімів — додати кольору та креативності у мовленні, відкриваючи додаткові можливості для творчого використання слів. Правильне розуміння та використання омонімів сприяє покращенню мовної компетентності та розвитку мовленнєвої культури в японському суспільстві.

Ці приклади лексичної омонімії у сучасних японських текстах показують її значення і функції для розуміння та аналізу мовного вживання у японському суспільстві.

2.2 Функція іронічного контрасту

Функція іронічного контрасту в японській мові є важливим аспектом комунікації, який використовується для вираження суперечностей або невідповідностей між тим, що сказано, і тим, що мається на увазі. Цей вид іронії може виникати через різницю між фактичними обставинами і висловленими поглядами, або через невідповідність між звучанням висловлення та його справжнім значенням. (Adriana Boscaro, Franco Gatti, Massimo Raveri, 1995) зазначають, що для японської мови іронічний контраст може бути виражений через різні мовні засоби, такі як ввічливі форми, метафори, каламбури та інші риторичні прийоми.

Одним зі способів вираження іронічного контрасту в японській мові є використання ввічливих форм. Наприклад, мовець може використовувати ввічливі форми мовлення, щоб натякнути на невідповідність між вираженими

словами та їх справжнім значенням. Це може створити ефект іронії, коли ввічливість конфліктує з виразними думками або відчуттями мовця.

「夫はぱくり屋だって。」 (отто ва пакурія датте) — мій чоловік — шахрай.

「まあ、偉い人ですね。」 (маа, ераі хіто десне) — вау, певно він розумний.

У цьому прикладі зрозуміло, що відповідь не щира:

「こんなバカなことを見に行った信じられない。」 (конна бакана кото о мі ні ітта шінджіаренай) — не можу повірити, що прийшла подивитись на таку дурню.

「素晴らしいですよ。」 (субараші десйоне) — як чудово.

Тут іронія виражена не так прямолінійно:

「あの、先生、すみませんですが実験に5点を持ってきたけど。。。。」 (ано, сенсей, сумімасен десга джіккен ні 5 тен о мотте кітакедо) — вчителю, вибачте, ви поставили мені лише 5 балів за цей тест...

「そうですね、田中君。じゃあ、一生懸命頑張ったから0点はどう?」 (джя, ішшьокенмеі ганбатта кара 0 тен ва до:?) — ти маєш рацію, Танака, як щодо того, щоб поставити тобі нуль за те, що ти так багато працював?

Наприклад, називати когось 先生 (сенсей) “вчитель” або 様 (сама) “пан/пані” в жартівливому тоні може навести на думку, що вони потішаються. Або вдаватись до суперформального 「申し訳ございません」 (мошівакегозаімасен) замість 「ごめん」 (гомен) при вибаченні.

Насправді, ви також можете називати себе саркастично ввічливо, якщо хтось висміює щось, не усвідомлюючи, що ви відповідальні за це:

「うわあ! この絵の画家はまずいよ!」 (Ува:! коно е но гака ва мазуі йо!) — Ого, цей художник жахливий!

「はい、私様です。。。。」 (хай, ваташі сама дес...) — так, це я...

Приклад легковажного жарту між друзями:

「何だよ先輩、この質問を間違った。」 (нані да йо семпай, коно шіцумон о мачігатта) — що з тобою, семпай, ти неправильно поставив запитання.

「じゃあ、正しい仕方を教えて、先生。」 (джа,тадаші: шіката о ошіете, сенсей) — тоді, навчіть мене як правильно, вчителю.

Крім того, метафори та образні висловлювання також можуть бути використані для створення іронічного контрасту в японській мові. Наприклад, метафоричне порівняння може використовуватися для підсилення різниці між очікуваннями та реальністю, що створює ефект іронії.

私たちのプレゼンテーションは本当に花を持っているでしょう。(Вааташі тачі но пурезентешьон ва хонтоні хана о мотте іру дешьо.) — наша презентація буде справжньою квіткою.

でも、もし準備が不十分だったら、それはただの雑草になりますね。(Демо, моші джюнбі га фуджюбун даттара, соре ва тада но зассо: ні нарімас не.) — але якщо підготовка буде недостатньою, то це стане просто бур'яном.

У цьому прикладі, перший студент використовує метафору "квітка" для опису презентації, підсилюючи позитивне очікування. Однак, другий студент використовує метафору "бур'ян" для висловлення можливості поганої підготовки, що руйнує ідею ідеальної "квітки". Це створює контраст між очікуваннями та реальністю, що утворює ефект іронії.

Каламбури та інші гри слів також можуть використовуватися для вираження іронічного контрасту в японській мові. Ці риторичні прийоми дозволяють мовцям створювати гумористичні ситуації, в яких суперечності або невідповідності виражені шляхом зіставлення різних слів або виразів.

Отже, іронічний контраст у японській мові використовується для підкреслення різниці між виразними думками мовця та фактичною ситуацією,

створюючи тим самим ефект іронії та підсилюючи розуміння контексту висловлювання.

2.3 Функція гри слів у японському мовленні

У світі мов, японська відзначається своєю складною системою графічних символів та багатством лексичних можливостей. Однією з цікавих особливостей японської мови є наявність великої кількості омонімів — слів, що мають однакову фонетичну форму, але різні значення. Ця особливість не тільки збагачує мову кольоровими виразами, але й створює цікаві можливості для гри слів.

Одним із способів вираження цієї творчості є каламбур, або "даджяре" (駄洒落) — використовується як засіб для створення гумору, комедійних ситуацій та розваг (Weblio, 2024). Досягнення каламбуру полягає у створенні асоціацій між різними словами або фразами, які мають схожий звук або форму, але різне значення.

Каламбури також часто використовуються у японських віршах, таких як хайку та сенрю, де вони додають глибину та іронію до поезії.

Щоб краще зрозуміти цей аспект японської мови, давайте розглянемо кілька прикладів:

布団が吹っ飛んだ (ふとん が ふつとんだ) — футон здуло;

猫が寝転んだ (ねこ が ねころんだ) — кіт покотився на землю;

内容がないよ〜 (ないよ が ないよ:) — немає змісту;

虫を無視する (むし を むし す) — ігнорувати помилку;

ダジャレを言うのは誰じゃ (だじゃれ を いう の は 誰 じゃ) — так хто ж робить каламбури?

アルミ缶の上にあるみかん (арумі кан но уе ні ару мікан) — можна перекласти і як “на алюмінієвій банці лежить мандарин”, і як “на мандарині лежить мандарин”, а також “алюмінієва банка на алюмінієвій банці”.

アイスを愛す (аісу о аісу) — люблю морозиво!

スイカは安い? (суіка ва якуі ка?) — кавун дешевий?

ラブレターが破れた(рабурета: га ябурета) — любовний лист порвався.

机をひとつ食べ (цкуе о хітоцу куге) — з’їж один стіл.

庭には二羽鶏がいる (ніва ні ва ні ва ніваторі га іру) — у саду живе дві курки.

Якщо розібрати цю скоромовку на окремі складові, то 庭(ніва) — сад, には (ні ва) — частки, 二 (ні) — два, 羽 (ва) — рахунковий суфікс для птахів, 鶏 (ніваторі) — курка.

Не менш популярним є під час підбору дати весілля використати каламбур. Наприклад:

1月24日 「一生ふたりは幸せに」 (ішшюні футарі ва авасені) — ми вдвох будемо щасливі вічно. Відповідно до співзвучності читань чисел зі словами 1 — いっしょ “разом”, 2 — ふたり “двоє”, 4 — しあわせに “щасливі”.

1月2日 「いつもふたりで」 (іцумо футарі де) — завжди вдвох.

2月5日 「ニッコリ」 (ніккорі) — мило посміхатись.

6月2日 「ローズの日」 (ро:зу но хі) — день троянд.

Така багатомовність у значеннях дозволяє японським мовцям творити цікаві гри слів та виразно використовувати мовні можливості.

Наприклад, у поезії або літературі, омоніми часто використовуються для створення глибоких метафор або для гри зі значенням слів.

語呂合せ (гороавасе) — це гра слів, при якій числа замінюються на кану, використовується в різних контекстах, таких як поезія, реклама, заголовки, словесні ігри, фрази для пам'яті та інше (Weblio, 2024). Гру чисел використовують для створення гумористичних ефектів, запам'ятовування інформації або навіть для створення емоційного впливу на читача або слухача.

Наприклад 6480 — 虫歯なし (мушіба наші) — немає карієсу. Це телефон стоматологічної клініки у Токіо. Тут 0 — なし (наші) має значення “відсутній”.

724106 - 何してる (нані шітеру) — що робиш?

4649 - 宜しく (йорошіку) — попіклуйтесь про мене, будь ласка.

889 - 早く (хаяку) — рано, швидко.

0906 - 遅れる (окуреру) — спізнюватись.

なぞなぞ (надзо надзо) — загадки, що часто в собі мають каламбури.

Питання: おかしは3じ、いまはなんじ? (окаші ва сан джі, іма ва нан джі?) — почувши, можна перекласти як “солодощі о 3 годині, котра зараз година?” Відповідь у такій загадці ховається в однаковій вимові ієрогліфів 時 (じ) “джі” — час і 字 (じ) “джі” — знак, літера.

У おかし (окаші) — три символа, в いま (іма) — два, відповідно, правильна відповідь — 2 字 (ні джі) — дві години\дві літери..

1日に2回あるのに、1年に1回しかないものって何? (ічі нічі ні ні каі ару но ні, ічі нен ні іккаі шіка наі моно тте нані?) — що буває два рази на день, але лише раз на рік? Звернути увагу треба на саме на слова — いちにち (ічі нічі) і いちねん (ічі нен). У першому випадку склад ち зустрічається два рази, тоді як у другому один раз. Тобто правильна відповідь: ち.

うみでとれるくりってどんなくり (умі де тореру курі тте донна курі) — які каштани можна збирати з моря? うみでとれるくり (умі де тореру курі) — це фраза, яка звучить як "каштани, які можна зібрати з моря", проте "くり" (курі) також звучить схоже з "海栗" (хамагурі), що означає морські горіхи або молюски. Таким чином, відповідь на загадку — "はまぐり" (хамагурі), що означає молюск, який можна знайти в морі.

Омоніми широко використовуються й у забобонах та гуморі. Наприклад, через те, що слова "чотири" та "смерть" (вимовляються однаково — "ші"), у деяких будівлях уникають 4-го поверху, переходячи безпосередньо з 3-го на 5-

й. Також у лікарнях та готелях часто не пишуть номери, що містять цифру "4", а також "дев'ять", яка може вимовлятися так само, як "страждання" ("ку").

На противагу, монета в 5 єн вважається вдалим вибором для пожертвувань у храмах, оскільки "п'ять єн" звучить як "кармічний зв'язок" ("гоєн").

Перед важливим іспитом чи змаганням, студенти чи спортсмени, які бажають перемоги ("кацу"), можуть з'їсти "кацудон" — страву із панірованої котлети із свинини на рисі. Іншим популярним варіантом є шоколадний батончик "Kit Kat", назва якого звучить як 屹度勝つ "кітто кацу" (обов'язково виграти), що допомагає підтримувати впевненість.

Тож функції гри слів та каламбурів на основі омонімів можуть мати практичне застосування в повсякденному спілкуванні. Вони дозволяють виразно та точно виражати свої думки та почуття, роблячи мовлення більш барвистим та креативним.

Проте, варто відзначити, що використання омонімів також може призвести до непорозумінь, особливо для іноземців, які вивчають японську мову. Часто потрібен додатковий контекст для правильного розуміння значення слова.

Отже, гра слів на основі омонімів — це важлива та цікава частина японської мови, яка не лише додає краси та виразності до мовлення, але і підкреслює багатство та складність самої мови, допомагає виражати творчий підхід до мови та сприяє створенню посмішок у людей.

Висновки до розділу II

У другому розділі досліджувалися особливості функціонування лексичної омонімії в японській мові. Аналізуючи сучасні японські тексти, було виявлено

широке використання омонімів як ефективного мовного засобу, що додає текстам виразності та глибини. Дослідження вказує на те, що в японському мовленні лексична омонімія використовується для створення різноманітних мовних ефектів, включаючи гумор, іронію та глибину значень.

Далі, було розглянуто функції стилістичної виразності омонімів сучасних японських тестах. З'ясувалося, що в японській мові омоніми часто використовуються для забарвлення спілкування, створення певного враження під час мовних ситуацій, як наприклад додавання емоційної насиченості та вираження суб'єктивних почуттів чи емоцій. Наприклад, вживання омонімів може створити гумористичний контекст у розмові, підкреслити емоційний стан співрозмовника або навіть підкреслити чи підвищити увагу до змісту в обговорюваному питанні, вказати на його недоліки і вади.

Функція іронічного контрасту полягає в тому, щоби підкреслити розбіжності між виразом і справжнім значенням, створивши гумористичний або саркастичний ефект.

Ще однією функцією лексичної омонімії є створення гри слів, що є типовим для японської культури. Гра слів-омонімів в японській мові є важливою складовою її культурного спадку, дозволяючи мовцям виражати творчість, гумор, іронію, створювати каламбури та глибокі значення. Завдяки цьому явищу, мова стає більш живою та кольоровою, а комунікація — більш емоційно насиченою.

Загалом, дослідження лексичної омонімії в японській мові виявилось дуже важливим для розуміння культурного та мовного контексту цієї країни. Вона відображає складність та багатогранність японської мови та культури, а також дозволяє мовцям виразити свою творчість та інтелектуальний розвиток. Таким чином, лексична омонімія в японській мові не лише збагачує її лексичний запас, але й робить комунікацію більш ефективною та цікавою для спілкування.

ВИСНОВКИ

У світлі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки щодо лексичної омонімії в японській мові. Омонімія є багатогранним явищем, що відіграє центральну роль у формуванні мовлення та культурного сприйняття. Розглянувши загальну характеристику омонімів, можна побачити, що вони надають мовленню глибину та виразність, особливо завдяки ієрогліфічному письму, яке створює унікальність у формуванні численних омонімів.

Лексична омонімія за класифікацією, яку пропонує М.П. Кочерган, 2001, поділяється на омофони, омографи, омоформи та міжмовні омоніми. Головними джерелами виникнення омонімії є різноманітні фактори, такі як запозичення китайських коренів, вплив європейських мов, словоскладання, абрєвіатури, скорочення слів та вплив різних діалектів та говірок. Це створює багатогранність мовної структури та надає мовленню широкий спектр можливостей для виразності.

Особливості функціонування лексичної омонімії виявляються через використання омофонів та омографів, а також ієрогліфів, зокрема у японській мові. Це стає ключовим фактором для творчого виразу, зокрема в традиційному мистецтві та гумористичних творах.

Роль лексичної омонімії в лінгвокультурологічному аспекті є визначальною, оскільки воно виступає не лише як мовний елемент, але і як невід'ємна частина культурного спадку. Розуміння лексичної омонімії є ключем до глибокого занурення в культурний контекст та розуміння ментальності японського народу.

Щодо функцій стилістичної виразності, у сучасних японських текстах чітко прослідковується, що використання омонімів часто створює специфічний контекст, додає емоційного забарвлення до мовлення та може бути використано для створення гумористичного ефекту чи посилення загального враження.

Функція іронічного контрасту теж присутня у японській мові. Для японської мови іронічний контраст може бути виражений через різні мовні засоби, такі як ввічливі форми, метафори, каламбури та інші риторичні прийоми. Іронічний контраст у японській мові використовується для підкреслення різниці між виразними думками мовця та фактичною ситуацією

Функція гри слів у японському мовленні виражається через каламбури, гороавасе, загадки, забобони і скоромовки. Гра слів на основі омонімів допомагає виражати творчий підхід до мови, а також має практичне застосування.

Загалом, лексична омонімія в японській мові виступає не лише як мовний аспект, але і як невід'ємна частина культурного та мовного багатства, що допомагає збагачувати мовлення та розкривати глибину японської ментальності. Її вивчення важливо для розуміння японської культури і мовлення. Це сприяє поглибленому вивченню мови та міжкультурної комунікації.

要約

テーマ：現代日本語における語彙同音異義語の機能の特徴

対象：現代日本語における語彙同音異義語

性質と研究目的：この研究の目的は、現代日本語における語彙の同音異義語の特性と機能を明らかにすることである。同音異義語は、同じ発音を持ちながら異なる意味を持つ言葉であり、その機能は日本語の言語システムにおいて重要な役割を果たしている。この研究は、同音異義語がコミュニケーションや文学表現、文化的コンテキストにどのように影響を与えるかを理解することを目的とする。

研究内容と主要な結果：語彙の同音異義語は、日本語の豊かな表現力や繊細なニュアンスを形成する上で重要な要素である。これらの語彙は、文学作品や日常会話、広告などのさまざまなコンテキストで広く使用されており、その使用方法や効果についての理解は言語学者や日本語教育者にとって重要である。同音異義語の機能の特徴を明らかにすることで、日本語のコミュニケーションの理解や教育方法の改善に役立つ知見が得られると期待される。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Дутка, О. Я. (2021). Запозичення з трьох і більше мов як джерело омонімії української мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 48(1).

Загнітко, А., Богданова, І. (2017). Лінгвокультурологія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса.

Зеленцова, В.М., Коротоножкіна, М.А. (2020, 8 травня). Особливості функціонування омонімів в сучасній японській мові. Матеріали Молодіжної наукової ліги, Одеса, Україна.

Кочерган, М.П. (2001). Вступ до мовознавства.

Селіванова, О.О. (2008). Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Полтава: Довкілля-К.

Adriana Boscaro, Franco Gatti, Massimo Raveri (1995). Rethinking Japan Vol 1. Literature, Visual Arts & Linguistics.

Tashmatova M. A.(2021). Lexical Homonyms In Modern English And Uzbek. The American Journal of Social Science and Education Innovations

なぞなぞ大百科 2005年10月第1刷, 2006年1月第2刷, 159c.

[https://www.asahi.com/articles/ASS295S9XS10TTHB001.html?](https://www.asahi.com/articles/ASS295S9XS10TTHB001.html?iref=pc_ss_date_article)

[iref=pc_ss_date_article](https://www.asahi.com/articles/ASS295S9XS10TTHB001.html?iref=pc_ss_date_article)

<https://dank.jp/blog/homonym/> <https://www.nippon.com/en/nipponblog/m00124/>

[恵比寿 松原歯科医院 | 痛くない良い歯医者 矯正歯科 インプラント 審美歯科 渋谷区 恵比寿駅前の歯医者さん 松原歯科医院 夜 10 時まで営業 \(6480.net\)](https://www.nippon.com/en/nipponblog/m00124/)

<https://ling-app.com/ja/japanese-homonyms/>

<https://www.weblio.jp/content/%E8%AA%9E>

<https://www.weblio.jp/content/%E8%AA%9E%E5%91%82%E5%90%88%E3%82%8F%E3%81%9B>

[言葉遊び \[kotoba asobi\].com](https://www.kotoba-asobi.com/)

[【語呂合わせの日一覧】結婚記念日として覚えやすいオススメの日取りをご紹介 | 結婚ラジオ | 結婚スタイルマガジン \(niwaka.com\)](https://www.niwaka.com/)

[Sarcasm in Japanese: Here's How It Works \(linguaholic.com\)](#)

[Japanese homophones - Words with the same pronunciation](#)

<https://ielts.idp.com/prepare/article-homophones-homographs-homonyms>

<https://www.weblio.jp/content/%E9%A7%84%E6%B4%92%E8%90%BD>